

25. Процедура // Вікіпедія : онлайн енциклопедія. – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/процедура>.
26. Мельничук О. Словник іншомовних слів // О. Мельничук. – К. : УРЕ, 1985. – 966 с.
27. Гусаров С. Визначення понять адміністративної процедури та адміністративного процесу в адміністративному праві України / С. Гусаров // Вісник Акад. упр. МВС. – 2008. – № 3. – С. 6–18.
28. Авер'янов В. Адміністративне право України : доктринальні аспекти реформування / В. Авер'янов // Право України. – 1998. – № 8. – С. 8–13.
29. Тимошук В. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / В. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.
30. Кузьменко О. Теоретичні засади адміністративного процесу : [монографія] / О. Кузьменко. – К. : Атіка, 2005. – 352 с.
31. Куйбіда Р., Шишкін В. Основи адміністративного судочинства та адміністративного права : [навч. посібник] / Р. Куйбіда, В. Шишкін. – К. : Старий світ, 2006. – 576 с.
32. Закурін М. Адміністративно-правове регулювання діяльності господарських судів : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М. Закурін ; Держ. вищ. навч. закл. «Запоріж. нац. ун-т» М-ва освіти і науки, молоді та спорту України. – Запоріжжя, 2011. – 18 с.
33. Тихомиров О. Сучасні підходи до розуміння адміністративної юстиції / О. Тихомиров // Вікіпедія : онлайн енциклопедія. – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Npnau/Yur/2009/fails/10_t.pdf.
34. Гончаренко О. Адміністративно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. Гончаренко ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 20 с.

УДК 342.951:339.543 (477)

ІВАНОВ С.В.

НАУКОВО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ : ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

У статті на підставі аналізу нормативно-правових актів здійснено класифікацію суб'єктів системи науково-технічного забезпечення державної митної політики залежно від рівнів: стратегічного, оперативного і тактичного. Розглянуто основні повноваження суб'єктів науково-технічного забезпечення державної митної політики. Вказано на основні механізми, які повинні сприяти успішній реалізації суб'єктами системи науково-технічного забезпечення державної митної політики.

Ключові слова: митна політика, митна справа, наукове забезпечення, науково-технічне забезпечення, суб'єкт.

В статье на основании анализа нормативно-правовых актов осуществлена классификация субъектов системы научно-технического обеспечения государственной таможенной политики в зависимости от уровней: стратегического, оперативного и тактического. Рассмотрены основные полномочия субъектов научно-технического обеспечения государственной таможенной политики. Указаны основные механизмы, которые должны способствовать успешной реализации субъектами системы научно-технического обеспечения государственной таможенной политики.

Ключевые слова: таможенная политика, таможенное дело, научное обеспечение, научно-техническое обеспечение, субъект.

© ІВАНОВ С.В. – здобувач докторантури (Харківський національний університет внутрішніх справ)

In the article, based on the analysis of normative legal acts, the classification of subjects of the system of scientific and technical support of the state customs policy is carried out depending on the levels: strategic, operational and tactical. The main powers of the subjects of scientific and technical support of the state customs policy are considered. It is indicated on the main mechanisms that should facilitate the successful implementation of the subjects of the system of scientific and technical support of the state customs policy.

Key words: *customs policy, customs, scientific support, scientific and technical support, subject.*

Постановка завдання. Реформування органів державної влади, одним із результатів якого є створення Державної фіскальної служби України (далі – ДФС), зумовлює необхідність розроблення нових підходів до організації її діяльності на основі міжнародного досвіду реорганізації фіскальних органів і попереднього досвіду роботи Міністерства доходів і зборів України, Державної податкової служби України та Державної митної служби України. Одним із шляхів досягнення поставленої мети є позиціонування ДФС як ефективного адміністратора податкових і митних платежів, ефективність якого вимірюватиметься як продуктивністю роботи з наповнення бюджету, так і підвищенням рівня податкового та митного сервісу для платників, а також належний рівень науково-технічного забезпечення державного управління як у податковій, так і в митній сфері відповідно до вимог чинного законодавства, що регламентують порядок управління науковою та науково-технічною діяльністю [1].

Аналіз останніх досліджень. На актуальність проблематики щодо науково-технічного забезпечення реалізації митної політики звертали увагу провідні вчені в галузі адміністративного та митного права: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, І.Г. Бережнюк, Ю.П. Битяк, В.М. Бойко, В.М. Вишновецький, О.П. Гребельник, О.В. Джафарова, А.А. Дубініна, Є.В. Додін, Ю.В. Іщенко, Ф.Л. Жорин, С.В. Ківалов, С.П. Коляда, В.Т. Комзюк, Ю.Д. Кунєв, С.Г. Левченко, Н.А. Липовська, Т.О. Мацелик, В.Я. Настюк, В.П. Науменко, Ю.В. Оніщук, П.В. Пашко, П.Я. Пісний, А.А. Пилипенко, А.В. Полищук, Д.В. Приймаченко, В.М. Прусс, К.К. Сандровський, С.В. Сорокіна, О.В. Тодошак, В.П. Чабан, В.В. Ченцов, О.П. Федотов, Р.В. Шаповал та інші. Отже, недостатність праць на теоретичному рівні спричинила необхідність проведення комплексного дослідження питання щодо визначення сутності, особливостей науково-технічного забезпечення митної політики в інституційному аспекті.

Результати дослідження. Вирішення завдань, які стоять перед органами митного спрямування ДФС, не може бути повною мірою ефективними без залучення сучасних досягнень науки і техніки.

Аналіз нормативно-правових актів дозволяє говорити про те, що сьогодні є проблемні питання щодо науково-технічного забезпечення реалізації державної митної політики, а саме: визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень у податково-митній сфері; залучення науковців підвідомчих наукових установ до науково-методичного й експертного супроводу процесу прийняття управлінських рішень щодо розвитку центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику та політику у сфері державної митної справи; залучення фахівців-практиків від замовника до прикладних наукових досліджень як консультантів або співвиконавців наукових заходів щодо тематики дослідження, організованих виконавцем, належної організації впровадження результатів дослідження; забезпечення співпраці з науковими установами й організаціями іноземних держав з урахуванням перспективних і пріоритетних напрямів наукових досліджень; неналежний рівень співпраці замовника наукового дослідження з виконавцем щодо узгодження програми дослідження та надання доступу до статистичної інформації в межах, необхідних для проведення дослідження; відсутність нормативних підстав для виконання науковими установами на замовлення ДФС робіт (експрес-дослідження, науково-аналітичні довідки тощо) поза межами тематичного плану наукових досліджень; документальне підтвердження впровадження отриманих результатів наукових досліджень [1].

А.Б. Качинський наголошує на тому, що рівень розвитку науки є одним із стратегічних елементів національної безпеки, а науково-технологічна сфера є головною ареною конкуренції держав у світі [2]. Аналіз діяльності ДФС України як суб'єкта гарантування національної безпеки та реалізації державної митної політики показує, що система стратегічного планування у сфері національної безпеки має базуватися на трьох взаємопов'язаних основах: по-перше, на аналізі

видів потенційних і реальних загроз національній безпеці України залежно від сфери та сили їх прояву, та визначенні способів їх нейтралізації; по-друге, на визначенні реальної спроможності (кадрової, технічної, технологічної, ресурсно-фінансової) органів митного спрямування щодо виявлення, розпізнавання та нейтралізації таких загроз, втілених у конкретних транспортних засобах і предметах, що є об'єктами контролю з боку органів митного спрямування; по-третє, на аналізі результатів діяльності з виявлення, розпізнавання та нейтралізації таких загроз. Водночас важливим акцентом є те, що найбільш глибокий аналіз можливий лише як результат спільних наукових досліджень колективів науковців і практиків [3, с. 52–53].

В.Т. Комзюк звертає увагу на те, що актуальність дослідження у сфері науково-технічного забезпечення полягає в тому, що належне забезпечення органів митного спрямування науково-технічними засобами суттєво вплине на функціонування даних органів, сприятиме стабільності в їхній роботі, кращій і ефективнішій боротьбі з митними правопорушеннями та злочинами, здійсненню органами митного спрямування превентивної діяльності тощо [4, с. 273].

О.С. Нагорічна зазначає, що сьогодні не існує усталеного визначення поняття «науково-технічне забезпечення», оскільки в цьому контексті найчастіше розуміється визначення тих юридичних осіб, які здійснюватимуть наукові дослідження та в окремих випадках або окреслення кола їхніх завдань, або результатів діяльності. Як надалі проголошує О.С. Нагорічна, відсутність чітко визначеного поняття «науково-технічне забезпечення» призводить до різного тлумачення, і, як наслідок, до безсистемності наукового забезпечення діяльності та розвитку органів державної влади. З метою усунення недоліків вчена пропонує на рівні нормативно-правових актів із питань наукової діяльності таке визначення наукового забезпечення: «Наукове забезпечення – це система заходів, спрямованих на забезпечення необхідними ресурсами прогресивного розвитку суспільства» [2, с. 116].

Дійсно, з даним терміном варто погодитися, і звернення до наказу ДФС України від 17 квітня 2015 р. № 281 [1], яким затверджено Концепції наукового забезпечення державного управління в податково-митній сфері, проголошує, що наукове забезпечення державного управління в податково-митній сфері – це система заходів (наукових, науково-технічних, організаційних тощо), спрямованих на забезпечення необхідними ресурсами прогресивного розвитку ДФС.

Водночас звернення до Митного кодексу України від 13 березня 2012 р. № 4495–VI дозволяє дійти висновку, що науково-дослідна діяльність, спрямована на забезпечення митних інтересів України, розвиток державної митної справи та професійної освіти в органах митного спрямування, здійснюється науково-дослідною установою та науково-дослідними підрозділами спеціалізованого вищого навчального закладу. Координація науково-дослідної діяльності у сфері державної митної справи здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику [6].

Отже, у Митному кодексі України зазначено основні напрями реалізації державної митної політики, які сприятимуть гарантуванню національної безпеки та потребують також відповідного наукового супроводу. Результати наукових досліджень можуть бути використані безпосередньо для реалізації кожного із цих напрямів. У такому разі рішення щодо проведення наукових досліджень повинні бути засновані на чіткому розумінні поставлених цілей, а також урахуванні можливостей і потенціалу вчених і практиків. Такий підхід сприятиме розвитку нових напрямів реалізації поставлених завдань перед органами митного спрямування й удосконаленню наявних [3, с. 57].

До навчальних і наукових закладів, які спрямовують свої зусилля на науково-технічне забезпечення реалізації державної митної політики, належать: Університет ДФС України, Науково-дослідний інститут фіскальної політики [7] і Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації керівних кадрів ДФС. Професію митника можна отримати, насамперед, в єдиному в Україні спеціалізованому вищому навчальному закладі – Університеті митної справи та фінансів у місті Дніпрі. Також здобути освіту за напрямом митної справи можна у вищих навчальних закладах (далі – ВНЗ), з якими ДФС України уклала договори про підготовку таких фахівців, а саме: у Київському національному торговельно-економічному університеті, Тернопільському національному економічному університеті, Національному університеті «Одеська юридична академія», Вінницькому національному аграрному університеті [8, с. 56–57].

Отже, система науково-технічного забезпечення державної митної політики формується на міжнародному досвіді та державному регулюванні наукової діяльності з урахуванням специфіки відомчого регулювання наукової діяльності та чинників, які впливають на створення, функціонування і розвиток системи наукового забезпечення реалізації державної митної політики, зо-

крема, зовнішніх (глобальні, міждержавні, національні) та внутрішніх чинників (правові основи діяльності, внутрішньовідомчий попит на наукові дослідження, ресурсне забезпечення).

Говорячи про наукове забезпечення реалізації державної митної політики, варто виокремити суб'єктів системи науково-технічного забезпечення державної митної політики.

Отже, суб'єктами системи науково-технічного забезпечення державної митної політики є:

1) на стратегічному рівні: а) головний замовник – ДФС; б) замовники – структурні підрозділи ДФС, спеціалізовані департаменти й органи, які здійснюють функції прогнозування, фінансування та контролю;

2) на оперативному рівні: координатор – структурний підрозділ, який, відповідно до розподілу функціональних повноважень, забезпечує організацію наукової та науково-технічної діяльності;

3) на тактичному рівні: виконавці – науково-дослідні установи.

Якщо вести мову про стратегічний рівень, то ДФС України здійснює управління у сфері наукової та науково-технічної діяльності та відповідає за рівень наукового розвитку державної податкової і митної справи; визначає напрями розвитку наукового та науково-технічного потенціалу в податково-митній сфері, спрямовує та контролює наукову і науково-технічну діяльність; формує пріоритетні напрями наукових досліджень, бере участь у формуванні державних цільових наукових і науково-технічних програм; формує програми розвитку державної податкової та митної справи й організовує їх виконання; затверджує Технічні завдання на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (далі – НДДКР), щорічний тематичний план науково-дослідних робіт у ДФС; здійснює інші повноваження, передбачені законодавством України [9].

ДФС України виконує такі основні види діяльності: визначає проблеми, які потребують наукового вирішення, формує спільно із представниками виконавця науково-дослідну тематику НДДКР; спільно з виконавцем здійснює підготовку заявок на виконання НДДКР і подає їх для узагальнення та погодження підрозділу, відповідальному за організацію наукової та науково-технічної діяльності (далі – ННТД); забезпечує виконавця НДДКР необхідними інформаційними, аналітичними та статистичними ресурсами; за поданням виконавця НДДКР розглядає, підписує та подає технічне завдання головному замовнику на затвердження; дає заключення щодо результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок; здійснює контроль за виконанням етапів наукових досліджень і науково-технічних розробок; проводить приймання результатів наукових досліджень і науково-технічних розробок; здійснює моніторинг та впровадження в практику результатів виконаних НДДКР [9].

Особливе місце серед суб'єктів дослідження належить Науково-технічній раді (далі – НТР) Державної фіскальної служби України, яка створюється як колегіальний дорадчий орган для розгляду наукових рекомендацій і пропозицій щодо розроблення та реалізації стратегії розвитку податкової та митної сфери, визначення основних напрямів науково-технічної діяльності, сприяння підвищенню результативності наукових досліджень, забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, що спрямовуються на їх проведення [10].

Варто звернути увагу на те, що основними повноваженнями Науково-технічної ради Державної фіскальної служби України щодо науково-технічного забезпечення реалізації державної митної політики є: розгляд тематики наукових досліджень, запропонованих у встановленому порядку замовниками та виконавцями, у частині вирішення питання щодо доцільності їх проведення; розгляд і схвалення проектів Річного тематичного плану науково-дослідних робіт ДФС; розгляд і схвалення пропозицій та рекомендацій щодо використання результатів науково-дослідних робіт, впровадження їх у практичну діяльність ДФС; обговорення та формування рекомендацій і пропозицій щодо впровадження в діяльність ДФС новітніх досягнень національної та закордонної науки; розгляд проектів програмних документів, що надходять до НТР і визначають наукове забезпечення основних напрямів та концептуальних засад розвитку ДФС, а також встановлюють стратегічні пріоритети її наукової та науково-технічної діяльності; сприяння підвищенню наукового, організаційного, інформаційно-аналітичного рівня підготовки та прийняття управлінських рішень ДФС; розгляд проектів нормативно-правових актів, що регламентують порядок організації та проведення у ДФС наукової діяльності, а також стосуються інших питань, пов'язаних із розвитком і функціонуванням галузевої науки; розгляд і аналіз звітів про виконання Річного плану та прийняття відповідних рішень; обговорення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт науковців підвідомчих науково-дослідних установ і надання рекомендацій щодо їх ви-

сунення на здобуття державних премій за наукові й виробничі досягнення; вжиття інших заходів, пов'язаних із забезпеченням функціонування та розвитку наукової, науково-технічної діяльності ДФС [10].

Якщо вести мову про оперативний рівень науково-технічного забезпечення державної митної політики, то структурний підрозділ, який, відповідно до розподілу функціональних повноважень, забезпечує організацію наукової та науково-технічної діяльності здійснює науково-методичне керівництво організації ННТД у ДФС, її територіальних органах, підвідомчих науково-дослідних установах; організує роботу Науково-технічної ради ДФС; забезпечує розроблення, узгодження та подання на затвердження керівництву ДФС Річного тематичного плану та здійснює поточний контроль за його виконанням; бере участь у підготовці пропозицій до проекту Державного бюджету України на наступний рік щодо тематики та витрат на виконання НДДКР; організує заходи щодо прийняття замовниками науково-технічної продукції у виконавців; здійснює підготовку річних звітів, зокрема й до відповідних органів державної влади; проводить методично-роз'яснювальну роботу серед структурних підрозділів ДФС і координує взаємодію між замовниками і виконавцями НДДКР; бере участь у проведенні атестацій, інспектуванні підвідомчих науково-дослідних установ; координує проведення науково-практичних конференцій, засідань «круглих столів» та інших науково-комунікативних заходів; бере участь у формуванні пріоритетних напрямів діяльності ДФС; здійснює моніторинг впровадження в практику виконаних наукових робіт і на підставі експертних оцінок замовників організує експертну оцінку економічного ефекту їх впровадження; надає відомості про основні результати виконання замовлень, заходів щодо забезпечення їх практичного застосування та про підсумки моніторингу впровадження наукової (науково-технічної) продукції відповідним уповноваженим органам державної влади [9].

На тактичному рівні нами ведеться мова про виконавців, тобто науково-дослідні установи, які за погодженням із потенційним замовником формулюють теми наукових досліджень та подають пропозиції до Річного тематичного плану підрозділу, відповідальному за організацію ННТД; здійснюють підготовку заявок на виконання НДДКР спільно із замовником; на підставі вихідних вимог замовника розробляють проекти технічних завдань (далі – ТЗ) і подають їх замовнику та підрозділу, відповідальному за організацію ННТД; формують творчі колективи для виконання НДДКР; укладають, за потреби, договори на виконання складових частин НДДКР із співвиконавцями; аналізують наукову, науково-технічну та нормативну документацію щодо тем НДДКР і розглядають можливі напрями досліджень; визначають методи досліджень; складають зведену калькуляцію кошторисної вартості НДДКР, калькуляцію кошторисної вартості НДДКР, розрахунки витрат за статтями кошторису витрат на виконання НДДКР, картку обліку фактичних витрат на проведення НДДКР і звіт про виконання кошторису витрат НДДКР; складають календарний план виконання НДДКР; виконують розрахунки, математичне моделювання, проводять наукові дослідження і здійснюють науково-технічні розроблення; визначають перспективи подальшого проведення досліджень і надають рекомендації щодо впровадження результатів НДДКР; здійснюють підготовку звітних матеріалів та надають їх замовнику [9].

Отже, можна дійти висновку, що наукові дослідження в митній сфері повинні формуватися за такими пріоритетними напрямками: 1) сприяння реалізації державної політики у сфері митної справи; 2) забезпечення реалізації державної антикорупційної політики, впровадження ефективних заходів запобігання та протидії корупції; 3) формування системного підходу в боротьбі з порушеннями митного законодавства, сприяння здійсненню в межах визначених повноважень контролю за надходженням до бюджетів і державних цільових фондів податків, зборів та інших платежів; 4) забезпечення формування державної митної політики у сфері захисту митних інтересів та гарантування митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захисту внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграція до світової економіки; 5) здійснення адміністрування податків і зборів, митних та інших платежів, єдиного внеску; забезпечення контролю за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати до бюджету і відповідних позабюджетних фондів; 6) забезпечення формування та сприяння реалізації державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів; 7) сприяння розвитку міжнародної торгівлі, впровадження найкращих практик у сфері митного регулювання; 8) інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності ДФС; 9) формування ефективної системи управління

персоналом; 10) розвиток партнерських відносин із громадянами та бізнесом; 11) дослідження історії органів митного спрямування [1].

Висновки. На підставі аналізу нормативно-правових актів і позицій вчених науково-технічне забезпечення реалізації державної митної політики варто розуміти як систему наукових, науково-технічних, організаційних заходів, спрямованих на забезпечення необхідними ресурсами прогресивного розвитку органів ДФС митного спрямування.

Успішна реалізація суб'єктами системи науково-технічного забезпечення державної митної політики вищезазначених напрямів повинна здійснюватися завдяки таким механізмам: планування наукових розробок відповідно до вимог і потреб державної митної політики; координування здійснення наукових досліджень із метою підвищення ефективності отримання наукових знань та їх запровадження в галузь митної справи; моніторинг здійснення науково-дослідних робіт для поліпшення ефективності їх виконання тощо.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Концепції наукового забезпечення державного управління у податково-митній сфері : наказ ДФС України від 17 квітня 2015 р. № 281 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/print-63671.html>.

2. Качинський А.Б. Індикатори національної безпеки : визначення та застосування їх граничних значень : [моногр.] / А.Б. Качинський. – К. : НІСД, 2013. – 104 с.

3. Митна політика та митна безпека України : [моногр.] / за заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП А.А. Мельник, 2013. – 338 с.

4. Комзюк В.Т. Технічні засоби, як складова науково-технічного забезпечення діяльності митних органів / В.Т. Комзюк // Актуальні проблеми права : теорія і практика. – 2013. – № 28. – С. 272–279.

5. Нагорічна О.С. Теоретичні основи наукового забезпечення у податково-митній сфері / О.С. Нагорічна // Економіка та держава. – 2013. – № 9. – С. 115–118.

6. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/4495-17>.

7. Про утворення Університету державної фіскальної служби України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 1184-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1184-2015-%D1%80>.

8. Филь С.П. Правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності у сфері митної діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С.П. Филь. – К., 2017. – 244 с.

9. Про затвердження Порядку організації наукових досліджень та науково-технічних розробок у Державній фіскальній службі України : наказ ДФС від 30 грудня 2014 р. № 410 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-pro-diyalnist/65939.html>.

10. Про затвердження Положення про Науково-Технічну Раду Державної фіскальної служби України : наказ ДФС України від 30 грудня 2014 р. № 411 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sfs.gov.ua/data/normativ/000/001/65940/Dodatok_mon_toring_nakaz_411_.doc.